

Božji služabnik Janez Gnidovec

VI. Skopljanski škof

1. Imenovanje in posvetitev

Pol leta po Gnidovčevem odhodu iz zavoda sv. Stanislava v Šentvidu je ustanovo obiskal skopljanski nadškof (z rezidenco v Prizrenu) Lazar Mieda (6. maja 1920). Kot Albanec se v razmerah, kot so nastale v novi državi Srbov, Hrvatov in Slovencev,, ni znašel; ni mogel mirno gledati, kako srbski prenapeteži spreminjajo narodnostno in versko mešano ozemlje v del Velike Srbije. Zato je kmalu podal ostavko na svoje mesto in sveta stolica ga je 1. 1921 imenovala za nadškofa v Skadru v Albaniji (kjer je leta 1935 umrl). Po odhodu nadškofa Mieda je ozemlje upravljal kapitularni vikar Toma Glasnović, domačin iz Janjeva. Kdo naj zasede odgovorno mesto škofa v tistih kočljivih razmerah, je ostalo skoro štiri leta predmet temeljitega preučevanja in izbiranja. Končno se je odločitev nagnila na dr. Gnidovca. Škof Jeglič ga je priporočil nunciju Hermenegildu Pellegrinettiju in o tem govoril s papežem Pijem XI. Odstranil je zadnji pomislek: škof v tistih krajih mora znati albansko. Dr. Jeglič je papežu povedal, kako se je Gnidovec med vojsko kar mimogrede naučil jezikov, ki jih še ni znal, da je lahko spovedoval in tolažil bolne vojake v šentviških zavodih. V prvi polovici oktobra 1. 1924 sta bila v Rimu Pellegrinetti in zagrebški nadškof dr. Ante Bauer ter že mogla Jegliču pisati, da je sv. oče privolil v imenovanje dr. Gnidovca za skopskega škofa. Ves vesel je Jeglič tistega dne (11. oktobra 1924) kar peš stopil k lazaristom na Tabor, da sporoči važno novico. Vedel je povedati tudi, kako so v Skoplju zadovoljni, da dobe za vladiko Slovenca. Jeglič je naročil uredništvu dnevnika Slovenec, naj to odločitev svete stolice objavi. Podatke o kandidatu so pri listu dobili od lazaristov.

Menda je vizitator Javšovec škofu Jegliču povedal splošno mnenje sobratov o Gnidovcu, v katerem so videli vzornega duhovnika, a so sodili, da ima za škofa premalo moči. Ljubljanski škof je odvrnil: »Škofa postavlja Sveti Duh.«

Gnidovec se je tedaj preselil iz misijonišča v Ljubljano na Tabor. Takoj je vzel v roke albansko slovnico in se z vnemo lotil učenja tega jezika. Že sredi novembra je nuncij sporočil iz Beograda, da je prejel uradni odlok o Gnidovčevem imenovanju. Ta si je izbral za dan posvečenja praznik apostola Andreja, ki je bil tisto leto na

nedeljo. Nuncija je prosil, naj ga posveti v lazaristovski cerkvi Srca Jezusovega.

21. novembra je pisal ajdovškemu župniku Ignaciju Žustu: »Dne 30. novembra bo v cerkvi presv. Srca v Ljubljani slovesnost posvečenja mene nevrednega v škofa, mene najbolj nevrednega. Prisrčno Vas vabim, g. župnik, da bi se udeležili te slovesnosti kot zastopnik vse ajdovske župnije. Obenem Vas prosim, da bi me priporočili v molitev vsem faranom, ki pripadajo cerkvi presv. Trojice v Ajdovcu.

V tej cerkvi sem prejel sv. krst, v tej cerkvi sem kot bogoslovec mnogokrat prejel sv. obhajilo in kot novomašnik daroval sv. mašo. Tudi jaz se hočem v molitvi, zlasti pri sv. maši spominjati Vas, da bi Vam Bog podelil obilo milosti in blagoslova; hočem se spominjati faranov, da bi bili dobri kristjani, zvesti svoji krstni obljubi, v živi veri v presv. Trojico in v ljubezni do Matere božje(...) Ostanem v ljubezni presv. Srca Jezusovega in brezmadežnega Srca Device Marije Vaš vdani Janez Frančišek Gnidovec, novo imenovani škof skopljanski.«

Za novo cerkveno službo, ki je ni niti najmanj pričakoval ne želel, pa se je tudi otepal ni, marveč jo je sprejel v ponižni pokorščini, si je izbral za zavetnika svetega Frančiška Saleškega,* učenika ljubezni in apostolske gorečnosti; poslej se je vedno podpisoval Janez Frančišek. Kot škofovsko geslo si je izbral po sv. Pavlu (1Kor 2, 22): Vsem sem postal vse.

*Ta odločitev je nova poteza, ki Gnidovca veže z Barago in Slomškom; vsi trije so ženevskega škofa vneto častili in posnemali.

30. novembra 1924 je bila slovesna sv. maša. Navzočih je bilo veliko duhovnikov, med njimi iz skopske župnije jezuita Gašper Zadrina, skopski župnik, in Slovenec Bukovič, župnik Ludvik Kurti in kaplan Marijan Glasnović, in visokih gostov. Gnidovca je posvetil v škofa nuncij dr. Hermenegild Pellegrinetti, sopusvečevavca sta bila ljubljanski škof, dr. Jeglič in lavantinski škof dr. Andrej Karlin. (Ta je novemu škofu podaril dragocen križ, ki ga je sam prejel v dar od Pija X. Gnidovec si ga je nadel le ob slovesnih priložnostih; navadno je nosil le enega od dveh drugih škofovskih križcev, ki ju je še imel in sta najbrž bila last škofije. Ob bombardiranju na cvetno nedeljo 1. 1941 so vsi trije križci zginili.)

Med posvetitvijo je v cerkvi odpovedala elektrika. O. Bukovič, dober poznavavec razmer na jugu, je poleg sebe stoječemu lazaristu Plantariču vzkliknil: »Začetek križa!«

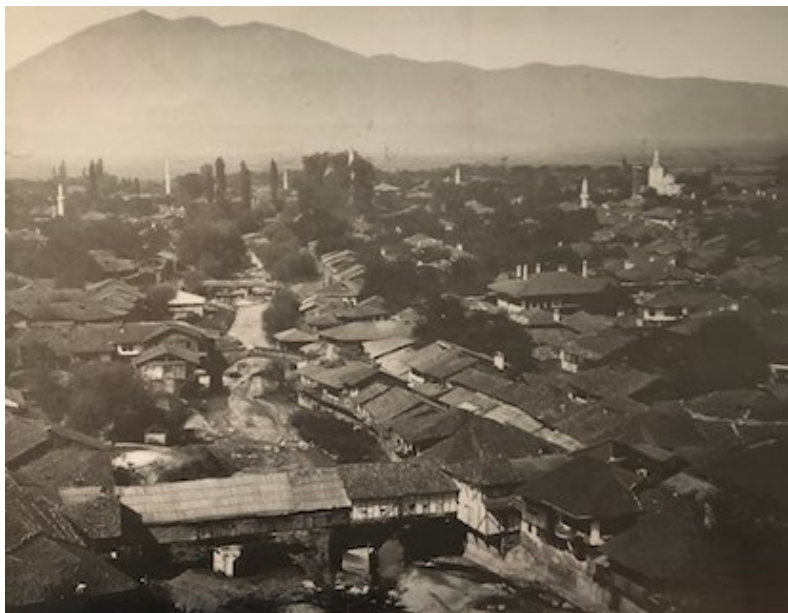
Ista zavest odseva tudi iz Gnidovčevega govora na slavnostni in obenem poslovilni pojedini tistega dne, kjer je bilo okrog 60 povabljenecv. Začel je s svetopisemskimi besedami: „Angariaverunt quendam Simonem ex Cirene... Gredoč ven pa so našli moža iz Cirene, z imenom Simon; tega so prisilili, da je nesel njegov križ.” (Mt 27, 32). Potem se je zahvalil govornikom; nunciju, škofu Jegliču, lazaristovskemu vizitatorju Šmidu, duhovnikom iz skopske škofije. Zahvalil se je vsem, ki so ga v življenju vodili in podpirali, in prosil zlasti nuncija, naj mu stoje ob strani v težavah nove službe.

Pri obedu kljub prigovarjanju ni pokusil alkoholne pijače. G. Plantariču je pozneje, ko je ta prišel delovat v njegovo škofijo, povedal: »Nisem pil in ne pijem, ker se pri nas vse preveč pije. Ko sem bil ravnatelj gimnazije v Št. Vidu, sem videl, da se v Sloveniji preveč pije, zato sem sklenil, da ne pokusim pijače, ki je mnogim v pogubo, narodu pa v sramoto.«

Na večer tiste nedelje je Gnidovec obiskal starešinstvo v Akademskem domu, nuncij, dr. Jeglič in albanski duhovniki pa so se odpeljali v šentviške zavode. Na akademiji je govoril dr. Rožman. Naslednjega dne (1. decembra) je zavod sprejel kot gosta novo posvečenega skopskega škofa. Gnidovec je v kapeli vsem tam bivajočim podelil blagoslov. V dvorani ga je pozdravil ravnatelj dr. Koritnik in mu v imenu zavoda podaril misal. Prejšnji ravnatelj se je ginjen zahvalil in navduševal dijakke za lepo versko življenje; zlasti naj zaupno časte Marijo in pogosto prejemajo zakramente. Še enkrat jih je blagoslovil ter odšel v šentviško župno cerkev in na pokopališče, da pomoli za rajne profesorje, sestre in gojence.

Po Št. Vidu je obiskal še misijonišče v Domžalah, popoldne pa je odšel na pot proti vzhodu in jugu.* Spremljali so ga dr. Jeglič, lazaristovski vizitator Šmid, ravnatelj usmiljenk dr. A. Zdešar, urednik Katoliških misijonov lazarist Andrej Tumpej in odposlanci skopske škofije Zadrina, Kurti in Glasnović. V Beogradu je bilo treba marsikaj urediti. Novi škof je prisegel pred kraljem Aleksandrom, ta pa mu je obljubil pomoč. V četrtek 4. decembra zjutraj so se odpeljali proti Skoplju. Hud mraz je povzročil dvourno zamudo, tako da so na cilj prišli ob petih popoldne. Škofa so sprejeli dostojanstveniki z okrajnim glavarjem Tolazzijem – katoličanom, doma iz Logatca – na čelu. Gnidovec se je pogovarjal z njimi po srbsko in po albansko. Naslednjega dne je na Tolazzijev nasvet – albanski duhovniki so želeli, naj bi takoj odšel v Prizren – obiskal skopske oblastnike: velikega župana, divizijskega generala, predsednika sodišča, finančnega ravnatelja in pravoslavnega vladiko.

*Ob Gnidovčevem odhodu je ljubljanski liberalni dnevnik Jutro zapisal: »Novi škof gre delat nevarno propagando na našem jugu.« Minister za vere v Beogradu je divjal od jeze, ker je mislil, da je to res. In mnogi so čutili nezaupanje. (Tako Plantarič v svojih Spominih.)

Prizren

V soboto, 6. decembra se je Gnidovec s spremljevalci odpeljal v Prizren,* tedanji škofijski sedež. Vlak je vozil le do Uroševca. Tja so prizrenski katoličani poslali avto. Tako so škof in spremljevalci dospeli v Prizren ob štirih popoldne. Sprejem je bil zelo prisrčen in slovesen. Mesto je bilo v zastavah, zvonovi so peli tudi iz pravoslavne cerkve. V župni cerkvi je novi škof govoril vernikom v srbskem in albanskem jeziku ter jih blagoslovil. V isti cerkvi je bil v ponedeljek na praznik brezmadežnega spočetja Device Marije Gnidovec slovesno ustoličen.

*Prizren je staro mesto. Grško ime je bilo Prisdiana, rimsko Theranda. Tik pred prvo svetovno vojsko je imel 21.244 prebivalcev, leta 1927 jih je bilo 16.433. Od teh je bilo Slovanov 4.855, Šiptarjev (Arnavtov, Albancev) 1.765, Turkov 9.752. Po veri pa so bili tako razdeljeni: 4.643 pravoslavnih, 832 katoličanov in 10.934 muslimanov (Katoliški misijoni V, 1, 1927).

Naslednjega dne so se slovenski spremljevalci od škofa poslovili. Vsem in povsod se je priporočal v molitev. V sredo je odšel še dr. Jeglič. Gnidovec je z župnikom ostal v Prizrenu sam.